Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle
mmv@eduskunta.fi

Lausunto

24.9.2026

Asia: HE 84/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vesilain muuttamisesta

Työ- ja elinkeinoministeriö lausuu seuraavaa:

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää hyvänä, että esityksessä tunnistetaan vesivoiman keskeistä merkitystä sähkön toimitus- ja huoltovarmuudelle Suomessa. Vesivoimalla on ainutlaatuiset ominaisuudet sähköjärjestelmän vakaan toiminnan takaajana sekä sujuvan ylös ajon peruspilarina laajamittaisten sähkökatkojen sattuessa.

Hyvän säädettävyytensä ja inertian takia vesivoimalla on keskeinen rooli myös uusiutuvan energian lisäämisessä sähköjärjestelmään. Puhtaan siirtymän edetessä sähkön kysyntä ja sen myötä myös tuuli- ja aurinkovoiman määrä kasvaa nopeasti. Näiden, sään mukaan vaihtelevien sähköntuotantomuotojen kasvaessa, myös sähköjärjestelmän tekniset haasteet ja järjestelmäreservien tarve lisääntyvät. On siten tärkeää, että vesivoimaloiden määrä ja tuotanto eivät laske nykyisestä ainakaan merkittävissä määrin.

Kuten esityksessä todetaan, kustannukset voimalaitosomistajille etenkin kalateiden rakentamisesta voivat olla huomattavan korkeat. Ministeriö on huolissaan siitä, että yhdessä kalateiden käyttökustannusten sekä pienentyneen vesivoimatuotannon kanssa, taloudelliset vaikutukset voivat nousta ylipääsemättömiksi erityisesti pienille tuottajille. Riskinä on, että voimalaitoksen toiminnan jatkaminen ei ole taloudellisesti mahdollista. Mikäli näin käy toistuvasti asetettaessa kalatalousvelvoitteita nollavelvoitelaitoksille, sähköjärjestelmän toimitusvarmuus ja kustannustehokkuus heikkenee ajan myötä.

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää tärkeänä esitykseen sisällytettyä kalatalousvelvoitteiden kohtuuttomia kustannuksia rajaavaa säännöstä, jota Lupa- ja valvontaviraston tulee ottaa huomioon osana lupaharkintaa. Voimalaitosomistajan mahdollisuutta hakea kalataloustoimenpiteille investointitukea ja menetetyn sähköntuotannon korvauksia tulisi kuitenkin vahvistaa kustannustaakan keventämiseksi ja tarvittavien investointien loppuunsaattamisen varmistamiseksi ja nopeuttamiseksi.

Esityksen mukaan Lupa- ja valvontaviraston tulee tarvittaessa pyytää lausunto laitoksen merkityksestä sähköjärjestelmän valtakunnallisen tasehallinnan ja käyttövarmuuden kannalta järjestelmävastaavalta kantaverkonhaltijalta. Työ- ja elinkeinoministeriö pitää tätä säännöstä hyvänä lisäyksenä, mutta painottaa, että sähköjärjestelmälle merkityksellistä on maan voimalaitospaletti kokonaisuutena, ei niinkään yksittäinen voimala etenkin, jos se on teholtaan pieni. Tämän takia lainmuutokseen olisi hyvä sisällyttää menettely, jolla arvioidaan ja myös huomioidaan lainmuutoksen aiheuttama kumulatiivinen vaikutus vesivoimatuotantoon ja laitosten määrään ja tehoon.

Mahdollisten uusien kalatalousvelvoitteiden asettamisen ennakoitavuus näyttäisi jäävän heikoksi ja uudet velvoitteet voivat tulla yllätyksenä voimalaitosomistajille. Vaikka velvoitteet päätetään voimalaitoskohtaisesti, jonkintasoinen suunnitelma millä aikataululla ja mistä vesistöistä vesitalouslupien avaaminen aloitetaan, lisäisi vakautta toimintaympäristöön. Suunnitelma mahdollistaisi myös paremmin uusien velvoitteiden vaikutusten arvioinnin sähköjärjestelmän kannalta ja tarvittaessa reagoinnin muutoksiin ajoissa.

Bettina Lemström
Johtava asiantuntija
Työ- ja elinkeinoministeriö